EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 27.1.2006
KOM(2006) 27 lõplik

KOMISJONI TEATIS

Lääne-Balkani riigid teel Euroopa Liitu: tugevdades stabiilsust ja suurendades heaolu

KOMISJONI TEATIS

Lääne-Balkani riigid teel Euroopa Liitu: tugevdades stabiilsust ja suurendades heaolu

ELi ja Lääne-Balkani riikide tippkohtumisel Thessalonikis 2003. aasta juunis kinnitati EL toetust Lääne-Balkani riikide Euroopa Liiduga lõimumise perspektiivile.[1] *Tippkohtumisel kiideti heaks Thessaloniki tegevuskava, milles sisalduvad liitumiseelse protsessile toetuvad meetmed, ning kinnitati pühendumust selle ühisele rakendamisele.*

2005. aasta juunis kinnitas Euroopa Ülemkogu taas oma pühendumust Thessaloniki tegevuskava rakendamisele, märkides, et iga riigi edu Euroopa Liiduga lõimumisel sõltub tema jõupingutustest Kopenhaageni kriteeriumide ning stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessi tingimuste täitmisel.

Ligi kolm aastat pärast Thessaloniki tippkohtumist on olukord Lääne-Balkani piirkonnas veelgi stabiliseerunud ja piirkonna lõimumisprotsess Euroopa Liiduga on edenenud. Võimalik Euroopa Liiduga ühinemine on andnud võimsa tõuke poliitilistele ja majanduslikele reformidele ning julgustanud piirkonna rahvaste vahelist leppimist. Nii kogu ELi kui ka asjaomaste riikide huvides on seda protsessi kiirendada. See aitaks ELil saavutada oma eesmärke ilma piirkonna stabiilsust häirimata. ELi poliitika tugevdamine, eriti vastastikust huvi pakkuvates valdkondades, mida piirkonna elanikud peavad väga oluliseks (nt õigus, vabadus ja julgeolek, haridus ja kaubandus), on parim viis kindlustada protsessi usaldusväärsust ja vähendada poliitilisi riske.

Lähemad kuud toovad kaasa suuri piirkondlikke väljakutseid, sest käivitub Kosovo staatuse määramise protsess ning avalikkuse tähelepanu keskpunkti jõuavad ka muud põhiseaduslikud küsimused. Sellisel ajal Thessaloniki tegevuskava täitmisest saadav kindlustunne eriti oluline. Komisjon jätkab piirkonna stabiliseerimise toetamist nii stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessi kui ka oma panuse kaudu ühisesse välis- ja julgeolekupoliitikasse. Lisaks toetab komisjon kõnealuses piirkonnas Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga seotud seotud toiminguid.

Eesistujariigina kavandab Austria Lääne-Balkanit käsitlevat sisulist arutelu, mis peetakse välisministrite mitteametlikul kohtumisel 10.–11. märtsil Salzburgis. Seal avaneb hea võimalus kinnitada ELi eesmärke ning leppida kokku viisides, kuidas ELi jõupingutusi piirkonnas tugevdada. ELi eesmärk on edendada stabiilsust, julgeolekut ja heaolu Lääne-Balkanil, tuues piirkonda järk-järgult Euroopa Liidule lähemale.

Valmistudes Salzburgi kohtumiseks, antakse käesolevas teatises hinnang Thessaloniki-järgsele arengule ning nähakse ette konkreetsed meetmed ELi poliitika ja vahendite jõustamiseks kooskõlas komisjoni 2005. aasta novembri strateegiadokumendiga laienemise kohta. Nõukogu detsembrikuise järelduse kohaselt on strateegiadokument heaks aluseks laienemist käsitlevale arutelule aastal 2006. Liikmesriike palutakse kiita heaks käesolevas dokumendis sätestatud meetmed ning tagada vajalik toetus ELi eesmärkide saavutamisele kõnealuses piirkonnas.

---

[1] Stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessiga (ELi poliitikaga Lääne-Balkani riikide suhtes) hõlmatud riigid on Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Horvaatia, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik ning Serbia ja Montenegro, sealhulgas Kosovo, nagu on määratletud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonis 1244/99.

--I--

Kolm aastat pärast Thessaloniki tippkohtumist

Saavutatud edu ja uued väljakutsed

Viimase kolme aasta jooksul on Lääne-Balkani riigid saavutanud märkimisväärset edu stabiliseerimis- ja lepitamisprotsessis, sisereformides ja piirkondlikus koostöös. Selle tulemusena on nad ELile lähenenud.

Viimastel kuudel on tehtud olulisi samme: ühinemisläbirääkimiste alustamine Horvaatiaga, kandidaatriigi staatuse omistamine endisele Jugoslaavia Makedoonia Vabariigile, lähenemine stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu sõlmimisele Albaaniaga, stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu sõlmimise läbirääkimiste alustamine Serbia ja Montenegro ning Bosnia ja Hertsegoviinaga. Alanud on poliitiline protsess lahenduse leidmiseks Kosovo tulevase staatuse osas. Need arengud näitavad, et nii kõnealuse piirkonna rahvas kui ka valitsused kavandavad paremat tulevikku Euroopa poliitilise ja majanduselu osalistena. Euroopa Liit on väljendanud pühendumust neid selles toetada ning on sellele kohustusele kogu viimase aasta jooksul kindlaks jäänud.

Piirkonnal seisavad lähemal ajal ees tõsised katsumused: eelkõige Kosovo staatuse määratlemise protsess ja Serbia ja Montenegro põhiseaduslepped. Nende küsimuste edukas käsitlemine võib avada tee kiirele edenemisele, kuid ebaõnnestumine tooks asjaomastele riikidele, piirkonnale ja Euroopa julgeolekule kaasa tõsised tagajärjed. Võimalik põhiseadusreform Bosnias ja Hertsegoviinas kujutab endast veel üht väljakutset. EL on võtnud endale kohustuse aidata Lääne-Balkani riikidel tegeleda nende põhiseaduslike ja staatuse määratlemise küsimustega Euroopa ja rahvusvaheliste normide kohaselt. Eesmärgiks on suurema leppimise ja poliitilise stabiilsuse saavutamine piirkonnas ning riikide Euroopa Liidule lähendamine. EL jätkab oma kohaloleku tugevdamist ja koordineerimist piirkonnas.

EL osaleb aktiivselt Kosovo staatuse määratlemise protsessis ning on staatuse küsimustega tegelevale ÜRO esindajale toeks nimetanud oma esindaja. Tuleb kasutada ELi kogu poliitikat ja mõjujõudu, et aidata saavutada tasakaalustatud ja jätkusuutlik lahendus, mis toob kaasa rahu ja stabiilsuse mitte üksnes asjaomastele osapooltele, vaid kogu piirkonnale tervikuna. EL tahab anda oma panuse ka rahvusvahelisse kohalolekusse, mis on vajalik pärast Kosovo staatuse otsustamist. Komisjon annab staatusekõneluste käsutusse oma poliitilised ja tehnilised teadmised ja kogemused ning peab võtma oma õlule suure osa vastutusest, mis kaasneb Kosovo Euroopa Liidu perspektiivi edendava tulemuse rakendamisega.

Piirkond on teinud edusamme püsiva makromajandusliku stabiilsuse saavutamisel ja konkurentsivõime suurendamisel, kuid areng on olnud ebaühtlane ning palju on veel teha.

Kui stabiliseerimise osas on tehtud edusamme ja tegeletakse staatuseküsimustega, keskenduvad Lääne-Balkani riigid üha enam reformidele, mis on vajalikud Euroopa standarditele lähenemiseks. Esiplaanile kerkib majandus- ja sotsiaalvaldkonna tegevuskava, sest kogu piirkonnas on peamisteks probleemideks nõrk majandus, kõrge töötusemäär ja ebapiisav sotsiaalne ühtekuuluvus. EL poliitika kõnealuses piirkonnas peaks enam keskenduma õiglasele ja püsivale majandusarengule ning tagama, et majanduskasvust saadav kasu jõuaks ka vähekindlustatud rühmadeni. Selleks on vaja võidelda tööpuuduse, sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimisega ning edendada sotsiaalset dialoogi.

2005. aasta detsembris Lääne-Balkani riikidega sõlmitud Euroopa ühinemispartnerluse kokkulepetes on määratletud prioriteedid, millele need riigid peavad lühemas ja keskpikas perspektiivis keskenduma. Edu nende saavutamisel ning stabiliseerimis- ja

assotsiatsioonilepingute rahuldav täitmine peaks riikidel võimaldama liikuda edasi kooskõlas komisjoni 2005. aasta novembri strateegiadokumendiga laienemise kohta.

Thessaloniki tegevuskava rakendamine

Kohustused, mille EL endale Thessaloniki tegevuskavas võttis, on suures osas täidetud või ollakse nende täitmisega graafikus. Lääne-Balkani riigid on saavutanud samuti märkimisväärset edu Thessalonikis võetud kohustuste täitmisel. Edasised jõupingutused Thessaloniki tegevuskava elluviimise edendamisel on sellegipoolest vajalikud.

Tõhustatud on poliitilist dialoogi ja koostööd ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas:

– loodud on *ELi-Lääne-Balkani poliitiline foorum* ning viidud läbi iga-aastased välis-, justiits- ja siseministrite kohtumised. Paralleelselt ÜRO Peaassamblee istungjärkudega on igal aastal peetud eesistujakolmiku kohtumisi poliitikaosakonna juhatajate tasemel . Need kohtumised on üldjoontes oma eesmärgid saavutanud. Nende mõju aitaks tugevdada suurem keskendumine konkreetsele päevakorrale ja tulemustele.

– Lääne-Balkani riike on alates 2004. aasta algusest kutsutud *ühinema ühisseisukohtade, demaršide ja avaldustega* ühise välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes, mida nad on paljudel asjakohastel juhtudel ka teinud.

– Käivitatud on *kahepoolne poliitiline dialoog* Bosnia ja Hertsegoviina ning Serbia ja Montenegroga, mis hõlmab iga-aastaseid eesistujakolmiku kohtumisi ministrite tasemel ja täiendab seega juba toimivat poliitilist dialoogi Albaania, Horvaatia ja endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigiga.

Thessalonikis vastu võetud sätted ELi tõhusama toetuse kohta institutsioonide loomisel ning ühenduse programmide ja agentuuride avamise kohta Lääne-Balkani riikidele on ellu viidud või toimub nende rakendamine ettenähtud ajakava kohaselt. Sama kehtib ka paljude kaubandusega seotud meetmete, Lääne-Balkani riikide osalemise kohta Euroopa väikeettevõtluse hartas ja täiendava finantsabi kohta. Piirkondliku koostöö osas on võetud olulisi meetmeid. Asjade praegust seisu nendes valdkondades ja järgmisi samme kirjeldatakse alljärgnevalt.

Sisse on seatud regulaarne majandusdialoog komisjoni ja iga Lääne-Balkani riigi vahel. Kevadel on oodata selle laienemist Bosniale ja Hertsegoviinale. Samasugust dialoogi peetakse Kosovoga.

Edenemine õiguse, vabaduse ja turvalisuse valdkonnas on olnud märgatav ja see hõlmab võitlust organiseeritud kuritegevuse vastu, kohtute institutsioonilise suutlikkuse suurendamist, paranenud politsei- ja prokuratuuride koostööd, uimastikaubanduse vastast tegevuskava, rahapesu ja ebaseadusliku rände vastu võitlemise meetmeid ning kohustuste täitmist, mis võeti julgeolekut piiridel ja piiride haldamist käsitlenud Ohridi konverentsil. Paljud selle valdkonna meetmed on saanud ühenduse toetuse. Jõupingutusi selles vallas tuleb siiski veel hoogustada.

2004. aastal loodi parlamentaarsed ühiskomisjonid ELi ja Horvaatia ning endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi vahel ning nende kohtumised on toimunud regulaarselt. Samuti on peetud regulaarseid parlamentidevahelisi kohtumisi Albaania, Bosnia ja Hertsegoviinaga, Serbia ja Montenegroga ning Kosovoga.

EL on säilitanud oma aktiivse kohaloleku rahutagamismissioonidel ja konfliktide ennetamisel. Ta võttis üle NATO juhitud sõjalised operatsioonid endises Jugoslaavia Makedoonia

Vabariigis ning Bosnias ja Hertsegoviinas ja säilitas oma politseimissiooni neis riikides. Tegevust on jätkanud ELi järelevalvemissioonid kõigis kõnealustes riikides, välja arvatud Horvaatia. ELi peasekretäri/kõrge esindaja eriesindajad on olnud kohal Sarajevos ja Skopjes ning alates 2005. aasta novembrist nimetati endisesse Jugoslaavia Makedoonia Vabariiki ELi eriesindaja, kes on ühtlasi komisjoni delegatsiooni juhiks.

EL on Kosovo küsimusega tegelenud alates 1999. aasta konflikti algusest, tehes suuri poliitilisi jõupingutusi ja investeerides märkimisväärselt rahalisi vahendeid kestva rahu ja demokraatia saavutamiseks ning aitamaks kaasa Kosovo muutumisele demokraatlikuks mitmerahvuseliseks ühiskonnaks. EL on toetanud ÜRO missiooni Kosovos (UNMIK), sealhulgas selle majandusliku IV samba asutamisega ja missiooni halduskulude rahastamisega. Ta on teinud tihedat koostööd ajutiste omavalitsusasutustega. ELi toetus Kosovo arengu heaks ületab praeguseks 1,6 miljardit eurot.

Komisjoni iga-aastastes aruannetes, millest kõige värskemad on 9. novembril 2005 vastu võetud arenguaruanded, on esitatud üksikasjalikud hinnangud nii piirkonna stabiliseerimise edenemisele kui viivitustele. Eelkõige on vaja suuremaid jõupingutusi pagulaste tagasipöördumise, hariduse kaudu lepitamise, sotsiaalarengu ja kultuuri valdkondades. Mõnes riigis tuleb veel saavutada täielik koostöö endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtuga. Mõnel juhul ei ole toetus Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule, mille osapoolteks on kõik Lääne-Balkani riigid, olnud kooskõlas ELi otsustega.

--II--

Thessaloniki tegevuskavaga täiustatud stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsess on osutunud tõhusaks poliitiliseks raamistikuks EL meetmetele Lääne-Balkani riikides. See on osa laienemisprotsessist ja jääb nende riikide Euroopa Liiduga lähenemise raamistikuks kuni nende tulevase liitumiseni. Selle elluviimiseks on vaja paljudes valdkondades veel tööd teha, arvestades viimase aja kogemusi ja eelseisvaid väljakutseid. Alljärgnevalt kirjeldatakse neid valdkondi ja soovitatavaid järgmisi samme.

Kaubandus- ja investeerimistõkete kõrvaldamine ja majandusarengu soodustamine

Kaubanduse ja investeeringute areng sõltub otsustaval määral poliitilisest stabiilsusest, üldisest majanduskliimast ja reformide edenemisest igas riigis ja piirkonnas tervikuna. Et tagada jätkusuutlikku majanduskasvu soodustav keskkond, tuleb jätkata tööd makromajandusliku stabiilsuse saavutamiseks eriti maksu- ja rahanduspoliitikas. Turu toimimise ja konkurentsivõime parandamiseks tuleb jõuliselt jätkata struktuurireforme. Edendama peab riigi omanduses olevate ettevõtete ümberkorraldamist ja erastamist, toimivate institutsioonide ja kohtuasutuste loomist ning tööturgude edasist reformi. Sellised positiivsed muudatused on kõige olulisemad. Vaatamata märkimisväärsele edule vajab piirkonna uuendusprotsess uut hoogu.

Autonoomsed kaubandusmeetmed

ELiga vabakaubandust loovate stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingute läbirääkimised on käimas Albaania, Serbia ja Montenegro ning Bosnia ja Hertsegoviinaga. Lepingud on juba sõlmitud Horvaatia ja endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigiga. Nimetatud lepingud edendavad kaubanduse integreerumist, sisereforme ja lähenemist Euroopa Liidule eelkõige sellega, et nende sätted toetavad õigusaktide ühtlustamist ning haldussuutlikkuse tõstmist.

Autonoomsete kaubandusmeetmetega, mida kohaldatakse kogu piirkonna suhtes, võimaldatakse peaaegu kõikide kõnealusest piirkonnast pärit toodete tollimaksuvaba juurdepääs ELi turule. Nimetatud kaubandussoodustused on osutunud edukaks, aidates kaasa

Lääne-Balkani ekspordi suurenemisele ELi keskmiselt 8% võrra aastas (2000–2004). Meetmete kestust pikendati hiljuti kuni 2010. aasta lõpuni.[2]

Autonoomsed kaubandusmeetmed, stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingute asjakohased sätted ja muu kaubanduskorraldus moodustavad soodsa raamistiku ELi ja kõnealuse piirkonna vahelise kaubanduse arenguks, edendades seega piirkonda tehtavaid välismaiseid otseinvesteeringuid ja üldist majandusarengut.

Selle raamistiku täielikuks ärakasutamiseks peavad abisaajariigid jätkama oma majanduse ümberkorraldamist, ja muutuma konkurentsivõimelisemaks ja suurendama haldussuutlikkust. Kooskõla ühenduse õigustikuga peamistes kaubandusega seotud valdkondades, eelkõige tolli-, tööstus-, sanitaar-, fütosanitaar- ja veterinaarnormide järgimine, mis on nõutav ka Euroopa partnerluslepete kohaselt, mängib siinjuures põhirolli. Komisjon jätkab sel alal tehnilise abi osutamist piirkonnale.

Diagonaalne kumulatsioon

Thessalonikis paluti komisjonil valmistada ette üleeuroopalise diagonaalse päritolukumulatsiooni laiendamine piirkonna riikidele kooskõlas kõigi asjaomaste ühenduse poliitikatega ning arvestades nende riikide haldussuutlikkust.. Praegu laiendatakse üleeuroopalist kumulatsiooni Barcelona protsessi riikidele, mille tulemuseks on Euroopat ja Vahemeremaid hõlmav kumulatsioon. Lääne-Balkani riikide kaasamine sellesse uude süsteemi on ELi strateegiline eesmärk.

Arvestades asjaolu, et uute partnerite kaasamine praeguses etapis tooks kaasa viivitusi uue süsteemi rakendamisel, tegeleb komisjon käesoleval ajal ELi ja nende Lääne-Balkani riikide vahelise diagonaalse päritolukumulatsiooni ala ettevalmistamisega, kellel on ELiga vabakaubandusleping, st praegu Horvaatia ja endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik. Arvestades asjaomaste osapoolte arvu ja piirkondliku integratsiooni kõrget taset, võib see algatus tuua esmast tulu juba üsna pea. Teisel etapil võiksid Lääne-Balkani riigid ühineda Euroopat ja Vahemeremaid hõlmava diagonaalse kumulatsiooni süsteemiga niipea, kui süsteem on toimima hakanud, võttes arvesse põhimõtteid ja menetlusi, mida kohaldatakse muude süsteemis osalevate riikide suhtes, mis ei ole ELi liikmed.

Piirkondlik kaubandusintegratsioon

Piirkondlik kaubandusintegratsioon on Lääne-Balkani riikidele väga oluline ning samuti on see ELi poliitika põhielemendiks selles piirkonnas.

Kaubanduse arendamisel Lääne-Balkani piirkonnas on saavutatud märkimisväärset edu. Lõpule on viidud kahepoolsete vabakaubanduslepingute võrgu loomine stabiilsuspakti alusel. Muu hulgas on selle tulemusena märgatavalt kasvanud omavaheline kaubandus. Piirkonnasisese kaubanduse potentsiaali pole aga sellegipoolest suudetud ära kasutada ja mõnel juhul ei ole kahepoolseid lepinguid rahuldaval tasemel rakendatud. Komisjon on valmis tegema koostööd Lääne-Balkani riikidega, et määratleda nende lepingute sujuvat rakendamist takistavad asjaolud ning leida tee nendest ülesaamiseks.

Kagu-Euroopa kaubandusministrid algatasid kohtumisel Sofias 2005. aasta juunis protsessi olemasolevate kahepoolsete vabakaubanduslepingute lõimimiseks ühiseks piirkondlikuks vabakaubanduslepinguks, mis on kavas sõlmida 2006. aasta keskel ja mis peaks jõustuma 2007. aastal. Nad leppisid kokku ka mittetariifsete tõkete vähendamise programmi

[2] Nõukogu määrus (EÜ) nr 1946/2005, 14.11.2005, ELT L 312/2005

rakendamises ja töötamises teenuskaubanduse eeskirjade edasise ühtlustamise nimel. Komisjon toetab neid algatusi ja jätkab nõu ja tehnilise abi pakkumist, et võimaldada piirkondlikul integratsioonil edeneda täielikus kooskõlas Euroopasse lõimumise protsessiga.

Liitumine Maailma Kaubandusorganisatsiooniga (WTO)

Komisjon avaldab tugevat toetust Bosnia ja Hertsegoviina ning Serbia ja Montenegro liitumisele WTOga. WTO liikmelisus on tähtis samm iga riigi majanduse ümberkorraldamisel. Komisjon jätkab selleks tehnilise abi andmist.

Pakkumismenetlused kooskõlas abiandmise vahenditega

Kooskõlas Thessalonikis võetud kohustustega on muudetud EÜ abi eeskirju, et võimaldada Lääne-Balkani ettevõtjatel osaleda pakkumistel, mis viiakse läbi liitumiseelsete programmide raames.[3] Analoogseid sätteid sisaldavad komisjoni ettepanekud uue liitumiseelse rahastamisvahendi (IPA) ja Euroopa naabrus-ja partnerlusabi programmi (ENPI) kohta, mis hõlmab ühenduse abi liidu idapoolsetele ja Vahemere-äärsetele naabritele.[4]

Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted

Soodsate tingimuste loomine väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele on Lääne-Balkani riikide püsiva majanduskasvu jaoks ülimalt oluline. Reformide käigus tuleks sellele valdkonnale erilist tähelepanu pöörata.

Lääne-Balkani riigid ühinesid Euroopa väikeettevõtluse hartaga Thessaloniki tippkohtumisel. Piirkonna riigid on hartast kasu saanud, kuigi mitte kõik ühevõrra.

2005. aasta oktoobris vastu võetud „Belgradi deklaratsioonis" kutsuvad Lääne-Balkani riigid komisjoni üles jätkama harta protsessi ka pärast Thessaloniki tegevuskavaga hõlmatud kolmeaastase perioodi lõppu. Vastusena käivitab komisjon tihedas koostöös eesistujariigi Austria, OECD ja Euroopa Koolitusfondiga protsessi 2006. aastal uuesti veel vähemalt kolmeks aastaks..

Komisjon toetab Euroopa Kagu-Euroopa Fondi (EFSE), mis asutati 2005. aasta detsembris rahvusvaheliste ja siseriiklike rahastajate poolt ja mille eesmärgiks on pakkuda täiendavat arengurahastust nimelt väike- ja mikroettevõtete sektorile ning kohalike finantsasutuste kaudu kodumajapidamistele. Komisjon kavatseb rahastada fondi 2006. aastal 60 miljoni euro ulatuses.

Lissaboni tegevuskava

Lissaboni tegevuskava eesmärk on muuta ELi majandus konkurentsivõimelisemaks ning teadmuspõhiseksteadmistepõhiseks, edendades jätkusuutlikku arengut ja sotsiaalset ühtekuuluvust. Oma eesmärkide poolest on see asjakohane ka Lääne-Balkani riikide jaoks. Samade eesmärkide saavutamist hakatakse järk-järgult taotlema ka selles piirkonnas, võttes arvesse riikide majandusarengu taset ja seda, millises järgus on nende lähenemine ELile. Lissaboni eesmärkidele ei lisata täiendavaid kriteeriume ega majanduslikke eesmärke, kuid komisjon tagab, et tema poliitika selle piirkonna suhtes peegeldab ka Euroopaga ühinemispartnerluse lepingute põhjal prioriteetseteks peetavaid Lissaboni meetmeid. Seepärast peaksid Lääne-Balkani riigid oma reformide teostamisel hakkama arvestama ka ELi seatud Lissaboni eesmärkidega.

---

[3] Nõukogu määrus (EÜ) nr 769/2004, 21.4.2004, ELT L 123/2004

[4] KOM(2004) 627 ja 628 (lõplik), 29.9.2004 (vastavalt artiklid 16 ja 21)

Sotsiaalpoliitika ja tööhõive

Lääne-Balkani piirkonna esmane ülesanne on edendada sotsiaalset kaasatust ja integratsiooni, keskenduses eelkõige ohustatud rühmadele ja valdkondadele, mida on kõige enam mõjutanud majanduslikud, sotsiaalsed ja etnilised rahutused. Komisjon toetab sotsiaalse dialoogi arengut piirkonnas eelkõige selleks, et tagada majanduslike ümberkorralduste käigus konsulteerimine sotsiaalpartneritega. Komisjon korraldas 2005. aasta juunis Tiranas (koos UNDPga) sotsiaalset kaasatust käsitleva foorumi ning 2005. aasta oktoobris Skopjes sotsiaalset dialoogi käsitleva kõrgetasemelise konverentsi. 2006. aasta juunis korraldavad eesistujariik Austria ja komisjon Genfis Lääne-Balkani riikide tööhõiveministrite ja sotsiaalpartnerite mitteametliku kohtumise. Komisjon toetab jätkuvalt jõupingutusi selles valdkonnas.

Riikide tööhõivepoliitika aruanded, mis on koostatud kooskõlas stabiilsuspakti „Bukaresti protsessiga“ ja koos Euroopa koolitusfondiga koostatud tööturu aruanded on olulised suurendamaks riikide strateegilist asjatundlikkust ja suutlikkust. Komisjon toetub nendele aruannetele töötades välja ühinemiseelset koostööd tööhõive valdkonnas.

Viisapoliitika ja isikute liikumise lihtsustamisega seotud meetmed

Thessalonikis tuletas EL meelde, millist tähtsust Lääne-Balkani riikide rahvas ja valitsused omistavad viisarežiimi liberaliseerimise väljavaadetele. Liit märkis, et edu sõltub oluliste reformide läbiviimisest nende riikide poolt niisugustes valdkondades nagu õigusriigi tugevdamine, organiseeritud kuritegevuse, korruptsiooni ja ebaseadusliku rände vastane võitlus ning haldussuutlikkuse tugevdamine piirikontrolli ja dokumentide turvalisuse alal. Komisjon on iga Lääne-Balkani riigiga konkreetselt arutanud vajadust nendes küsimustes edasi liikuda. Need arutelud on kinnitanud, et vajalikud reformid nõuavad asjaomastelt riikidelt märkimisväärseid pingutusi. Viisakohustuse kaotamine on mõeldav pikemas perspektiivis.

Seni peaks olema võimalik lihtsustada viisade väljastamise menetlusi, mis muudab reisimise Lääne-Balkani riikidest ELi/Schengeni alasse lihtsamaks.[5] Liikmesriigid ja komisjon leppisid detsembris 2005 kokku ühise lähenemise viisarežiimi lihtsustamisele, nagu on ette nähtud 2004. aasta novembris vastu võetud Haagi programmis. Hakatakse kohaldama juhtumipõhist lähenemist. Kui ELil on mõne riigiga teatav erisuhe, siis võetakse seda arvesse, eelkõige niisiis asjaomase riigi staatust kandidaatriigi või potentsiaalse kandidaatriigina.

Eespool öeldut arvestades kavatseb komisjon alustada selgitavaid läbirääkimisi Lääne-Balkanil. 2006. aasta alguses algavad kõnelused endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigiga. Komisjoni eesmärk on esitada 2006. aasta jooksul EL Nõukogule mandaatide eelnõud läbirääkimisteks Lääne-Balkani riikidega.Komisjon kavatseb esitada algatused viisarežiimi lihtsustamiseks Lääne-Balkani riikides ja alustada 2006. aasta alguses endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigiga asjakohaseid kõnelusi olukorra uurimiseks ning esitada 2006. aasta jooksul EL Nõukogule mandaatide eelnõud läbirääkimisteks Lääne-Balkani riikidega. Edu saavutamine viisarežiimi lihtsustamise läbirääkimistel seotakse Euroopa Ühendusega peetavate läbirääkimistega tagasivõtumislepingute suhtes ja reformide edenemisega asjakohastes valdkondades. 2006. aasta kevadel kavatseb komisjon esitada ka ettepaneku, mis on muu hulgas suunatud viisade väljastamise lihtsustamisele ja kiirendamisele kohalikes konsulaatides.

[5] Horvaatia on juba viisanõudest vabastatud riikide nimekirjas.

Teadlaste ja üliõpilaste vahetuse soodustamiseks on võetud erimeetmeid. Detsembris 2004 võeti vastu direktiiv, mis muudab kolmandatest riikidest pärit üliõpilastele Euroopa Liidus elamisloa saamise lihtsamaks, ning oktoobris 2005 võeti vastu direktiiv, mis sisaldab samaväärseid eeskirju teadlaste jaoks.

Arvestades, et teadlasi käsitleva direktiivi ülevõtmiseni liikmesriikide õigusesse kulub aega, võeti vastu nõukogu soovitus liikmesriikidele kohaldada direktiivi teatavaid osi juba enne lõplikku ülevõtmist. Septembris 2005 võttis nõukogu vastu teise soovituse, mis on suunatud teadlaste lühiajalise Schengeni alas viibimise lihtsustamisele. Selles soovituses julgustatakse liikmesriike juba praegu alustama mitmekordsete viisade väljastamist teadlastele nende teadusprojekti kestuse ajaks ning loobuma viisatasudest.

Komisjon on teinud ettepaneku kohaliku piiriületuskorra kehtestamiseks liikmesriikide välispiiridel. Selle korra kohaselt saaksid piirialade elanikud, sealhulgas EL piiril Lääne-Balkani riikidega, õiguse piiri ületamiseks kohaliku piiriületusloa alusel, ilma et neilt nõutaks viisat. Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad ettepaneku ametlikult vastu eeldatavalt 2006. aasta veebruaris.[6]

Euroopaga lõimumise tegevuskava tutvustamine kodanikele ja institutsioonidele

Osalemine ühenduse programmides ja ühenduse ametite tegevuses

Lisaks Thessaloniki tegevuskavale ja sellele järgnenud komisjoni teatisele[7] on nüüd loodud õiguslik alus Lääne-Balkani riikide üksikisikute ja asutuste osalemisele *ühenduse programmides*: raamlepingud, mille EL iga riigiga sõlmis, jõustusid 2005. aasta keskel.

Kaasatus ühenduse programmidesse võib anda Lääne-Balkani riikidele ELis tugeva pidepunkti ja soodustada oskusteabe ja heade tavade siiret. Alates 2007. aastast, kui enamik ühenduse programme kuulub pikendamisele või uuesti läbivaatamisele, on Lääne-Balkani riikidel võimalus aktiivsemalt liituda ühisprojektidega niisugustes valdkondades nagu keskkond, energeetika, transport, teadusuuringud, kultuur ja meedia jne.

Eelkõige on ühenduse programmide näol tegemist siseprogrammidega, mis on mõeldud selleks, et neist saaksid kasu ELi kodanikud ja institutsioonid; nende laiendamisel partnerriikidele tuleb täita mitmed nõuded, sealhulgas partnerriikide finantsosaluse ja haldussuutlikkuse osas. Seetõttu peab iga riik hoolikalt hindama oma vajadusi ja valima programmid, mis sobivad kõige paremini kokku nende prioriteetidega ning mille abil on võimalik saavutada tõeline lisaväärtus, nagu see on kajastatud ka Euroopa partnerluslepingutes. Rakendamine peab toimuma järkjärgult ja seda peab toetama asjakohane ettevalmistus.

Komisjon on uurinud ka, millist mõju on avaldanud tema ettepanekud Lääne-Balkani riikide kaasamiseks ühenduse agentuuride tegevusse. Kõrvuti käimasoleva ühinemisega Euroopa Keskkonnaagentuuri põhitegevuste võrgustikuga hakkab komisjon alates 2006. aastast toetama riikide koostööprogramme teatavate ühenduse agentuuridega.[8]

---

6 Komisjoni ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseelnõu kohta, milles sätestatakse kohaliku piiriliikluse eeskirjad liikmesriikide välis-maismaapiiridel ja millega muudetakse Schengeni konventsiooni [KOM(2005)56, 23.2.2005].

7 Komisjoni teatis „Ettevalmistused Lääne-Balkani riikide osalemiseks ühenduse programmides ja ühenduse agentuuride tegevuses" [KOM 748(2003), 3.12.2003]

8 Meetmed PHARE ja CARDS 2005 programmide raames

Haridus ja teadus

Koostöö Lääne-Balkani riikidega hariduse ja teaduse valdkonnas on viimastel aastatel olnud märkimisväärne, kusjuures komisjon on seda oluliselt toetanud mitme programmi kaudu nagu Tempus (kõrgharidus), Erasmus Mundus (tudengite stipendiumid), programm „Noored“, kuues teadusuuringute raamprogramm ja Teadusuuringute Ühiskeskuse meetmed. Toetust on saadud ka Euroopa Koolitusfondilt. Programmi Tempus eelarvest, mis Lääne-Balkani piirkonna jaoks oli 2001–2005. aastal 83 miljonit eurot, rahastati stipendiume ja liikuvustoetusi. Kuni 250 üliõpilast ja enam kui 1000 õpetajat ja haridustöötajat osales igal aastal programmi raames korraldatud õppe- või koolitustöös Euroopa Liidus või teistes piirkonna riikides. Aastatel 2003–2004 osales umbes 2200 noort sellest piirkonnast programmis „Noored“, mis on üle kahe korra rohkem kui eelnenud kolme aasta jooksul[9].

Thessaloniki tippkohtumise järel liikmesriikide, kandidaatriikide ja Lääne-Balkani riikide väljatöötatud TTA tegevuskavas määratleti viisid, kuidas teadusuuringud saavad kaasa aidata majandusarengule ja integratsioonile. Tegevuskaval oli oluline osa Lääne-Balkani Euroopa teadusruumi integreerimises. Ajavahemikul 2002–2005 registreeriti Lääne-Balkani riikidest 120 osalemist (teadusüksused ja -asutused) teadusuuringute raamprogrammi 51 projektis.

Teadusuuringute Ühiskeskus on viimastel aastatel koolitanud seminaridel ja kursustel sadu Lääne-Balkanilt pärit eksperte ning on hakanud Lääne-Balkani organisatsioone kaasama Euroopa teadusvõrgustikku ja -projektidesse.

Tulles vastu piirkonna ootustele, mis eeldavad suuremat panustamist nendesse sektoritesse, eriti stipendiumide arvu osas, alustab komisjon konsultatsioone uute tegevussuundade kohta ajavahemikuks 2006–2010 ja kavatseb võtta need arutusele ELi ja Lääne-Balkani teadus- ja haridusministrite kohtumisel 17. märtsil 2006. Sel nõupidamisel on liikmesriikidel ka hea võimalus anda infot kahepoolsete programmide kohta ja võimalik, et võtta ka uusi kohustusi oma juba praegu märkimisväärse panuse intensiivistamiseks.

Komisjon vaatab läbi Tempuse ja Erasmus Munduse raames võetavad meetmed ja laiendab teadlaste ning esimese ja teise astme üliõpilaste liikuvuse võimalusi alates 2007. aastast. Esimese sammuna avatakse 2006. aastal Erasmus Munduse programmi raames rohkem kui 100 piirkonna üliõpilasele uus võimalus kraadiõppeks ELi kõrgelthinnatud magistrikursustel. Komisjon teeb ettepaneku uue stipendiumikava loomiseks põhiõppe üliõpilastele pärast praeguse Tempus-programmi lõppemist 2006. aastal. Seoses pärast 2006. aastat käivitatavate ühenduse programmidega, mis saavad praeguste Socratese ja Leonardo da Vinci n-ö järglasteks, on soovitatav riikide järkjärguline kaasamine, arvestades nende vajadusi ja piiranguid, sealhulgas nimetatud programmide läbiviimiseks vajalikku haldussuutlikkust. Komisjon loob ka uued võimalused programmi Noored raames. Euroopa Koolitusfond toetab jätkuvalt Lääne-Balkani partnerriikide haridus-ja koolitussüsteemide ümberkorraldamist.

Teadusuuringute osas kavatseb EL seitsmenda raamprogrammiga (2007–2013) jätkata ja tugevdada meetmeid Lääne-Balkani teadlaskonna toetuseks. Jätkatakse praegust viljakat koostööd Teadusuuringute Ühiskeskuse ja Lääne-Balkani teadlaste vahel. Komisjon uurib ka, kuidas võimaldada piirkonna teadlaskonnal seda potentsiaali paremini ära kasutada ja võib toetada tippkeskuste arendamist piirkonnas. Piirkonna edasiseks Euroopa teadusruumiga sidumiseks kavandab komisjon „juhtprogrammi“ loomist, mille abil saaks määratleda konkreetsed vajadused ja nende rahuldamise viisid.

---

[9] Aastate keskmiste näitajate põhjal.

Haldusasutuste ettevalmistamine Euroopaga lõimumiseks

Väga oluline on Lääne-Balkani riikide haldus- ja kohtuasutuste suutlikkuse edendamine, tagades samas algusest peale kooskõla ühenduse õigusega.

Mestiprojektid hõlmavad liikmesriikide asjatundjate ja nõustajate pikaajalisi lähetusi sihtriikide haldusasutustesse, et aidata panustada haldus- ja institutsioonilise suutlikkuse suurendamisse. Selliste projektide arv Lääne-Balkani riikides on suurenenud 25lt aastatel 2000–2002 40 uue projektini ajavahemikul 2003–2005. Mestimismeetme laiendamine Kosovole on praegu kaalumisel.

Tehnilise abi infovahetusmeede (TAIEX) hakkas selles piirkonnas toimima 2004. aastal ja 2005. aasta lõpuks oli selle kaudu korraldatud üle 300 abitegevuse, mille sihtrühma kuulus rohkem kui 6000 ametiisikut riikide keskvalitsusasutustest, ettevõtjate ühendustest, kohtu- ja parlamendistruktuuridest. Pärast esimest etappi, mis hõlmas Brüsselis peetud ja mitmest riigist osalejatele suunatud sissejuhatavaid seminare ELi õiguse kohta, rakendatakse nüüd piirkonnas kohapeal enam nõudlusel põhinevat lähenemist, mille abil kaasatakse suurem sihtrühm.

Edenenud on komisjoni ettevalmistustöö piirkonna kõrgema haldusreformikooli asutamiseks, mis on ette nähtud Thessaloniki tegevuskavas. Esimene koolitus selle skeemi alusel peaks toimuma enne 2006. aasta lõppu.

EL jätkab tolli- ja maksuküsimuste abiprogramme (CAFAO) ning kaalub neile keskmise ja pikema perspektiiviga alternatiivide loomist, mis aitaksid suurendada kohalike omavalitsuste vastutust.

Vaba, sõltumatu ja professionaalse meedia toetamine

Vaba, sõltumatu ja professionaalse meedia arendamine on määrava tähtsusega püsiva stabiilsuse ja toimiva demokraatia jaoks Lääne-Balkani riikides. Selle valdkonna olulisteks prioriteetideks on tõsta piirkonnas teadlikkust Euroopa meediastandarditest ning kiirendada meediasektoris vajalike reformide läbiviimist.

Koostöös Euroopa Nõukoguga käivitas komisjon 2004. aastal piirkondliku meediareformialgatuse, viies kokku valitsuste esindajad, ringhäälingut reguleerivad ametivõimud, avalik-õiguslikud ringhäälinguorganisatsioonid ja teised huvitatud osapooled. Seni on toimunud kolm piirkondlikku üritust (Belgradis ja Skopjes 2004. ning Sarajevos 2005. aastal). Selle algatuse raames sõlmisid Lääne-Balkani riigid koostööprotokollid oma ringhäälingut reguleerivate asutuste ja avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide vahel. Komisjon jätkab seda piirkondlikku algatust 2006. aastal, toetades riikide püüdlusi Euroopa standarditele lähenemisel.

Piirkondlik koostöö

Piirkondlikus koostöös võib märgata silmnähtavat edenemist.[10] Suurenenud on riikide teadlikkus sellest, et piirkondlik koostöö ei ole mitte ainult oluline ELiga ühinemise tingimus,, vaid teenib nende enda huve ja on juba andnud reaalseid tulemusi. Paremini on hakatud aru saama, et piirkondlik koostöö täiendab Euroopasse lõimumise protsessi.

Alates Thessaloniki tippkohtumisest on edenenud piirkondliku koostöö tegevuskava täitmine, kusjuures oluliselt on sellele kaasa aidanud stabiilsuspakt ja muud piirkondlikud algatused. Koostöö tugineb nüüd paljudele piirkonda rajatud, mitmekesise omanikeringiga keskustele

[10] Piirkondlikku kaubanduskoostööd on käsitletud eespool.

nagu transpordi seirekeskus Belgradis, Sava jõe komisjon Zagrebis, energeetikasekretariaat Viinis, piirkondliku migratsiooni-, varjupaiga- ja pagulasküsimuste algatuse (MARRI) piirkondlik keskus Skopjes jne.

Nüüd on oluline jätkata alustatud meetmete elluviimist, keskenduda konkreetsetele tulemustele ja võtta vastu eesootavad väljakutsed. Täpsemalt:

– *Pagulaste tagasipöördumine* on piirkonnas pikka aega olnud tähelepanu keskmes; nüüd on selles küsimuses 2005. aasta jaanuaris vastu võetud Sarajevo deklaratsiooniga jõutud uude etappi. Deklaratsioonis kohustusid Bosnia ja Hertsegoviina, Horvaatia ning Serbia ja Montenegro komisjoni ja teiste rahvusvaheliste huvitatud poolte toetusel ühendama jõud, et lahendada see küsimus enne 2006. aasta lõppu.

– *Õiguse, vabaduse ja julgeoleku* valdkonnas on käivitatud mitmeid algatusi võitluseks organiseeritud kuritegevusega ning piirikontrolli tõhustamiseks. Lähema aja peamised väljakutsed on politsei ja tolliteenistuste piiriülese koostöösuutlikkuse parandamine, rahvusvahelise kuritegevuse vastase võitluse piirkondliku keskuse (SECI) toetamine ning piirkonna prokuratuuride koostöö tõhustamine organiseeritud kuritegevuse ja korruptsioonikuritegude lahendamisel. Hiljuti valminud piirkondlikule varjupaiga, migratsiooni ja viisapoliitika projektile peaks järgnema vajalikud riikliku taseme meetmed.

– *Parlamentaarne koostöö* on tunduvalt paranenud seoses Lääne-Balkani riikide parlamentide Euroopa-integratsiooni komisjoni ja Cetinje parlamentaarse foorumi hiljuti käivitatud konverentsiga. Järgmiseks sammuks on välja töötada Kagu-Euroopa parlamentide ühisstrateegia, mille pearõhk asetatakse lõimumisele ELiga, et anda parlamentaarne mõõde koostöö poliitilisele raamistikule.

– *Energeetika* valdkonnas on toimunud kõige julgustavam areng, kuivõrd nn Ateena protsess tipnes energiaühenduse asutamislepingu allkirjastamisega 25. oktoobril 2005 ELi ja piirkonna partnerriikide vahel, luues aluse ühtse õiguslikult reguleeritud energiaruumi loomisele. Olenevalt ratifitseerimisest võib leping jõustuda 2006. aasta esimesel poolel, misjärel on võimalik asuda selle rakendamise juurde. EL pöörab üha enam tähelepanu rahvusvaheliste energiavõrkude (sh juhtmesüsteemide) ühenduste tagamisele piirkonnas.

– Koostöö maismaa*transpordi* valdkonnas toimub 2004. aasta juunis sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumi alusel, mis käsitleb Kagu-Euroopa piirkondliku põhitranspordivõrgu arendamist. Piirkonna riigid ja Euroopa Komisjon parafeerisid 2005. aasta detsembris Euroopa ühise õhuruumi lepingu, õige pea algatatakse selle alakirjutamismenetlus.

– Alanud on piirkondlik keskkonnaalane koostöö. Komisjonil on põhiosa_keskkonna tervendamise piirkondliku programmi väljatöötamises, millega luuakse keskkonnameetmete raamistik piirkondlikul tasandil. Kõik piirkonna riigid osalevad nimetatud protsessis ning liitumiseelses keskkonnaeeskirjade harmoneerimise ja elluviimise võrgustiku (ECENA) töös.

– Komisjon aitab kaasa *kultuuripärandi kaitsmisele ja säilitamisele* Lääne-Balkani riikides Kagu-Euroopa kultuuri- ja looduspärandi programmi kaudu, mida ta teostab koos Euroopa Nõukoguga. Selle kava alusel restaureeritakse või taastatakse üle 160 mälestusmärgi ja muu huviväärsuse. Kosovos rahastab komisjon 2004. aasta märtsi vägivallasündmustes purustatud pühamute taastamist.

Euroopa Liit intensiivistab edaspidi oma panust piirkondlikku koostöösse, sest piirkondlik koostöö on tihedalt seotud Euroopasse lõimumisega. Piirkond tervikuna ühendatakse järkjärgult Euroopa põhiliste poliitikasuundadega nagu kaubanduspoliitika, õiguse, vabaduse ja turvalisuse poliitika (vt eespool), transpordi-, energia ja piiriülese koostöö poliitika. Komisjon annab juba praegu paljudes valdkondades märkimisväärse panuse ja on valmis veelgi tõhusamaks osalemiseks esmajärjekorras nendes valdkondades, kus piirkondlik koostöö aitab otseselt kaasa Euroopaga lõimumise tegevuskava elluviimisele ja on selleks vältimatult vajalik.

Viimase kuue aasta jooksul on piirkonnas aset leidnud põhjalikud muutused, ning muu hulgas on olulisel kohal edusammud ELiga ühinemise suunas. Nüüd on kätte jõudnud aeg liikuda piirkondlikus koostöös edasi täieliku kohaliku vastutuse suunas ja vaadata uuesti läbi *stabiilsuspakti* roll. Järkjärguline üleminek peab tagama, et stabiilsuspakti põhifunktsioonid antakse üle, määratledes selgelt prioriteedid ja lihtsustades korraldust. Kagu-Euroopa koostööprotsessi (South-East Europe Cooperation Process - SEECP) roll ilmselt suureneb, Thessaloniki tippkohtumisel tunnustati seda kui n-ö piirkonda esindavat häält. Selle rolli enda kanda võtmiseks vajab SEECP moderniseerimist. Komisjon teeb tihedat koostööd pakti ja teiste huvitatud osapooltega, arvestades otsuseid, mis tuleb 2006. aasta mais piirkondlikul ümarlaual vastu võtta.

Finantsabi

ELi poolt Lääne-Balkani riikidele CARDS programmi kaudu antava finantsabi eesmärgiks on toetada nende püüdlusi poliitilise ja majandusreformi ning arengu edendamisel, nende teel ELi liikmelisuse suunas. Kandidaatriigina on Horvaatia alates 2005. aastast saanud liitumiseelset abi Phare, ISPA ja SAPARDi programmide kaudu. Euroopa Investeerimispank annab laenu infrastruktuuriprojektide jaoks. Euroopa/ühinemispartnerlused on CARDSi ja liitumiseelsete vahendite raames põhiliseks abistavaks ja suunavaks jõuks.

Ühenduse abi piirkonnale on märkimisväärne. Ajavahemikul 2000–2006 piirkonnale antavad toetused ulatuvad kokku umbes 5,4 miljardi euroni. EIP on andnud laene ligikaudu 2,0 miljardi euro ulatuses. Arvestatuna ühe elaniku kohta ja võrreldes abisaajariigi SKTga on see abi üks suuremaid, mida ELi partnerid on saanud. Kuigi piirkonnale antud abi oli suurem käesoleva aastakümne alguses, mil selle eesmärgiks oli aidata toime tulla konfliktijärgsete ülesehitus- ja taastustöödega, on toetuse tase ka praegu jätkuvalt kõrge. Arvestades Kosovo reformi prioriteetsust, eraldas komisjon selleks 2006. aastaks täiendavad 25 miljonit eurot. Ajavahemikus 2000–2006 on ühendus andnud kõikidele piirkonna riikidele (v.a Horvaatia) erakorralist makromajanduslikku finantsabi kokku 873 miljonit eurot.

Praeguste liitumiseelsete vahendite asemel kasutusele võetav uus liitumiseelne vahend (IPA) ja alates 2007. aastast ka CARDS katavad kandidaatriikidele ja potentsiaalsetele kandidaatriikidele antava abi. Seega lihtsustub riigi siirdumine ühest staatusest teise, kui nõukogu on vastava otsuse teinud. Vahendi komponendid, millest rahastatakse üleminekumeetmeid ja institutsioonide loomist ning piirkondlikku ja piiriülest koostööd, avatakse nii potentsiaalsetele kui tegelikele kandidaatriikidele. Ülejäänud kolm komponenti (millest rahastatakse regionaalarengut, inimressursside ja maaelu arendamist) on ühenduse struktuurifondide eelvahenditeks, mis nõuavad ELi süsteemile kohandatud tugevat finantshaldussuutlikkust ja on seetõttu mõeldud vaid kandidaatriikidele. Kandidaatriigi staatuse saamine avab juurdepääsu IPA kolmele „struktuurikomponendile”, kuigi see ei tähenda automaatselt toetuse suurenemist asjaomasele riigile.

Infrastruktuuri, regionaalarengu ning tööturu- ja sotsiaalpoliitika valdkonnas on abi potentsiaalsetele kandidaatidele kättesaadav institutsioonide väljaarendamise komponendi kaudu. Alguses haldab komisjon seda abi tsentraliseeritult. Peale IPA võivad piirkonna julgeolekuküsimuste lahendamiseks vajalikuks osutuda muud vahendid (nt stabiliseerimisvahend). Erakorralistel juhtudel võib osutuda vajalikuks täiendav makromajanduslik finantsabi. Tõenäoliselt on vajalikud Kosovot toetavad meetmed.

Komisjon kohustub ka edaspidi Lääne-Balkani riike piisavate rahaliste vahenditega toetama. EL peab tagama, et tema poliitika eelissuundade edendamine Lääne-Balkani riikides oleks järgmiste finantsperspektiivide raames kaetud asjakohases mahus rahalise toetusega.

Kuivõrd Lääne-Balkani riigid suunduvad ülesehitusetapist majandusarengu ja integreerumise etappi, omandavad suurema tähtsuse rahvusvaheliste finantsinstitutsioonide (EIP, EBRD, Maailmapank, Rahvusvaheline Valuutafond jne) laenud. Oluliseks signaaliks on näiteks otsus suurendada Euroopa Investeerimispanga laenumandaati (1,6-lt 3-le miljardile eurole). Komisjon püüab ka edaspidi saavutada oma tegevuse kooskõlastatust teiste kahepoolsel ja rahvusvahelisel alusel tegutsevate rahastajatega, nagu see toimib infrastruktuuriprojektide koordineerimise ühisel juhtimisel Maailmapangaga.

Kodanikuühiskonna dialoog

Arvestades liidu viimatise laienemise kogemusi, otsustas Euroopa Ülemkogu detsembris 2004, et EL hakkab kandidaatriikidega pidama intensiivset poliitika- ja kultuuridialoogi, mis hõlmab ka kodanikuühiskonna küsimusi. Juunis 2005 võttis komisjon vastu teatise, mis sisaldab ettepanekuid kodanikuühiskonna dialoogi edendamiseks Türgi ja Horvaatiaga; kaasates sotsiaalpartnereid ja valitsusväliseid organisatsioone;[11] sellega seotud projekti Horvaatias rahastatakse Phare 2006 programmist.

Nüüd teeb komisjon ettepaneku kodanikuühiskonna dialoogi laiendamiseks kõigile Lääne-Balkani riikidele. Lisaks teatises kandidaatriikidele esitatud ettepanekutele, pöörab komisjon erilist tähelepanu Lääne-Balkani kodanikuühiskondade vahelisele dialoogile. Konkreetseid jõupingutusi tuleb teha kodanikuühiskonna arengu soodustamiseks kõigis neis riikides ja sellisele ühiskonnale omase arutelukultuuri edendamiseks.

--III--

Järeldused

Nõukogul ja parlamendil palutakse arvesse võtta järgmisi järeldusi. Lääne-Balkani stabiilsus, julgeolek ja kasvav heaolu on Euroopa Liidu jaoks äärmiselt tähtsad. Piirkonna riikide Euroopa Liidule lähendamine on eriti oluline Kosovo staatuse määratlemise protsessi taustal ning piirkonna muude põhiseaduslike küsimuste käsitlemisel.

ELi ja Lääne-Balkani riikide vahel 2003. aasta Thessaloniki tippkohtumisel kokku lepitud ühine tegevuskava on suures osas täidetud ning jätkuvad tööd edasise arengu nimel. Täiendavad jõupingutused tegevuskava eesmärkide saavutamiseks loovad omakorda lisaväärtusi. Eriti olulised on praegu majanduslik ja sotsiaalne tegevuskava ning Euroopa normidele lähenemiseks tehtavad uuendused.

---

[11] KOM(2005)290 (lõplik), 29.6.2005

- Kaubanduse ja investeeringute ning majandusliku ja sotsiaalse arengu edendamiseks on astutud järgmisi samme:
- Toimuvad läbirääkimised stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingute sõlmimiseks Serbia ja Montenegro ning Bosnia ja Hertsegoviinaga. Läbirääkimised Albaaniaga on lõpusirgel. Autonoomseid kaubandusmeetmeid on pikendatud kuni 2010. aastani.
- Komisjon valmistab ette diagonaalse päritolukumulatsiooni piirkonna ELi liikmesriikide ja nende riikide vahel, millega on sõlmitud vabakaubanduslepped. Teisel etapil on ELi strateegiline eesmärk kaasata piirkonna riigid üle-euroopalisse ja Vahemere piirkonna süsteemi.
- Komisjon toetab piirkondliku vabakaubanduslepingu kiiret sõlmimist ning annab selleks nõu ja tehnilist abi.
- Komisjon teeb ettevalmistusi energiaühenduse asutamislepingu rakendamiseks, leping peaks kavakohaselt jõustuma 2006. aasta esimesel poolel.
- Uuesti käivitatakse Euroopa väikeettevõtete harta kohane protsess ning komisjon toetab rahaliselt Kagu-Euroopa Fondi.
- Lissaboni tegevuskava eesmärgid kajastuvad ELi kõnealust piirkonda käsitlevas poliitikas ning piirkonna riike julgustatakse neid oma reformides ja tegevuskavades arvesse võtma.
- Komisjon toetab jätkuvalt meetmeid, millega edendatakse sotsiaalset kaasatust, integratsiooni ja sotsiaalset dialoogi.
- Komisjon esitab 2006. aastal ettepanekud viisarežiimi lihtsustamiseks. Peatselt rakenduvad meetmed, millega hõlbustatakse teadlaste ja üliõpilaste liikumist ning kohalikku piiriülest liikumist ELi ja Lääne-Balkani riikide piirialadel.
- Suureneb piirkonna põhi- ja kraadiõppe üliõpilastele ja teadlastele ELi rahastatud programmide ja institutsioonide kaudu antavate stipendiumide hulk. Lääne-Balkani riikide kodanikke tuleb julgustada enam osalema ühenduse programmides ning ühenduse ametite töös. Eelkõige peaksid nad kasutama uusi võimalusi, mis tekivad 2007. aastal seoses mitmete programmide uuendamisega.
- Mestimise ning tehnilise abi ja teabevahetuse vahendi kaudu tugevdatakse institutsioonide väljaarendamiseks antavat toetust. 2006. aastal alustab tööd piirkondlik avaliku halduse alast haridust andev kõrgkool.
- Lääne-Balkani riigid peavad võtma suurema vastutuse piirkondliku koostöö eest. Stabiilsuspaktiga seotud vastutus tuleb järk-järgult üle anda piirkonna asutustele. Lähema aja prioriteedid on kaubandus, pagulaste tagasipöördumine, parlamentaarne koostöö, energeetika, transport, keskkond, õigus, vabadus ja julgeolek ning kultuuripärandi kaitse ja säilitamine.
- EL peab tagama, et poliitilised prioriteedid Lääne-Balkanil saavad vastava toe järgmistes finantsperspektiivides. Uue ühinemiseelse abi andmise vahendi kohaselt toetatakse IPA institutsioonide väljaarendamise komponendi kaudu ka potentsiaalsete kandidaatriikide infrastruktuuri, piirkondlikku arengut ning tööhõive- ja sotsiaalpoliitikat.

– Komisjoni ja kandidaatriikide vahelist kodanikuühiskonda käsitlevat dialoogi laiendatakse kogu Lääne-Balkanile.